

3. Պարենի առկայություն Availability of Food

Աղյուսակ 3.1.
Table 3.1.

Գյուղատնտեսական հիմնական մշակաբույսերի և բազմամյա տնկարկների տարածություններ, բերքատվություն և համախառն բերք*
Areas, yield and gross production of main agricultural temporary and permanent crops*

	Տարածությունները (հազ. հա) Areas (thousand hectare)					Բերքատվությունը (գ/հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
Ցանքային տարածությունը, ընդամենը Sown area, total	310.2	306.0	304.5	300.0	283.6	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<i>որից՝</i> <i>of which</i>															
հացահատիկային և հատիկաբերող բնույթի մշակաբույսեր cereals and leguminous crops	182.4	176.2	172.8	171.6	159.3	13.3	25.9	24.1	22.6	20.7	212.5	452.5	415.4	374.9	326.4
<i>որից՝ ցորեն</i> <i>of which wheat</i>	107.7	99.3	93.1	91.9	87.6	14.6	25.8	24.3	22.4	21.2	146.5	254.2	225.7	198.1	183.5
կարտոֆիլ potatoes	33.0	31.7	34.3	32.0	28.4	163.4	183.3	188.7	184.4	170.1	539.5	583.9	648.6	593.6	482.0
բանջարանոցային մշակաբույսեր vegetables	24.4	25.6	24.2	23.9	23.5	309.8	324.0	321.4	327.1	294.2	780.0	845.3	825.3	819.8	707.6
բոստանային մշակաբույսեր melons	4.0	5.9	5.4	6.2	4.5	335.2	350.6	334.5	350.6	296.0	134.9	206.3	182.2	216.1	132.5
Պտուղ և հատապտուղ Fruit and berries	35.4	38.0	36.7	37.0	37.7	93.9	79.7	101.2	104.4	39.2	286.0	260.2	317.8	332.2	128.5
Խաղող Grape	15.7	15.9	16.8	16.5	17.4	141.2	153.6	128.0	144.9	151.5	201.4	218.9	185.8	208.6	222.9

** Այստեղ և հետագայում՝ բերքատվությունը հաշվարկված է հավաքված բերքահավաքի տարածության նկատմամբ:

Here and hereinafter yield has been calculated compared with the area harvested.

Աղյուսակ 3.2.
Table 3.2.

Հացահատիկային և հատիկարնդեղենային մշակաբույսերի ցանքատարածություններ, միջին բերքատվություն և համախառն բերք, ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի*
Sown areas, average yield and gross production of cereals and leguminous crops, by marzes and Yerevan city*

	Ցանքատարածությունները (հա) Sown area (hectare)					Բերքատվությունը (գ/հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
ՀՀ ընդամենը Total in RA	182406	176213	172838	171633	159307	13.3	25.9	24.1	22.6	20.7	212.5	452.5	415.4	374.9	326.4
<i>այդ թվում՝ of which</i>															
ք. Երևան Yerevan	232	257	300	260	133	25.4	36.2	32.4	22.3	22.0	0.6	0.9	1.0	0.6	0.3
Արագածոտն Aragatsotn	22055	23011	23141	23342	23353	13.0	25.5	19.6	22.0	18.0	28.6	58.7	45.2	51.3	42.1
Արարատ Ararat	9408	6516	5456	5120	4880	31.4	39.9	38.6	38.8	35.2	29.5	26.0	21.2	19.9	17.2
Արմավիր Armavir	12406	8348	8153	7802	6466	29.4	34.4	37.5	35.2	29.2	36.4	28.7	30.6	27.4	18.9
Գեղարքունիք Gegharkunik	42972	42130	42421	42089	43753	11.8	27.2	27.1	26.4	24.9	35.0	114.4	114.8	111.1	108.9
Լոռի Lori	12073	13157	11414	9905	8888	11.5	23.2	19.7	16.6	15.8	12.9	27.8	21.8	16.3	14.0
Կոտայք Kotayk	13163	13146	12996	11835	8443	7.1	18.6	15.3	15.3	13.7	9.3	24.3	19.8	18.1	11.6
Շիրակ Shirak	39935	39263	38553	39207	34413	10.6	26.1	23.5	21.7	23.3	36.9	102.5	90.5	74.7	80.1
Սյունիք Syunik	19423	19933	20390	22119	18327	7.2	22.7	22.6	13.9	8.4	12.3	45.2	46.0	30.0	14.6
Վայոց ձոր Vayots Dzor	2188	1838	2576	2917	2608	7.0	12.0	15.1	16.4	15.9	1.1	2.2	3.9	4.8	4.1
Տավուշ Tavush	8551	8614	7438	7037	8043	12.5	26.1	27.8	29.4	19.8	9.9	21.8	20.6	20.7	14.6

Ցորենի ցանքատարածություններ, միջին բերքատվություն և համախառն բերք, ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի*
Sown areas, average yield and gross production of wheat, by marzes and Yerevan city*

	Ցանքատարածությունները (հա) Sown area (hectare)					Բերքատվությունը (գ/հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
ՀՀ ընդամենը Total in RA	107653	99249	93116	91884	87585	14.6	25.8	24.3	22.4	21.2	146.5	254.2	225.7	198.1	183.5
<i>այդ թվում՝</i> <i>of which</i>															
ք. Երևան Yerevan	212	257	290	250	123	26.1	36.2	32.9	22.3	22.5	0.6	0.9	1.0	0.6	0.3
Արագածոտն Aragatsotn	9421	10716	8684	9113	8602	14.3	25.6	22.3	22.7	19.9	13.4	27.4	19.3	20.7	17.1
Արարատ Ararat	8322	5353	4290	4136	3895	32.1	40.5	37.0	37.7	33.1	26.8	21.7	15.9	15.6	12.9
Արմավիր Armavir	11434	7161	6469	6694	5255	28.1	31.1	34.1	33.5	26.8	32.1	22.2	22.0	22.4	14.1
Գեղարքունիք Gegharkunik	20130	16557	18065	15949	21981	12.3	28.1	27.9	27.3	25.3	19.3	46.5	50.4	43.6	55.7
Լոռի Lori	9382	9670	8023	7231	6498	11.6	23.6	18.8	16.5	16.4	10.4	21.2	14.7	11.8	10.7
Կոտայք Kotayk	7741	8132	7610	6907	5067	6.9	19.0	15.5	14.8	14.2	5.3	15.5	11.6	10.2	7.2
Շիրակ Shirak	22253	23496	21801	21847	19081	12.1	26.3	24.2	23.4	25.6	25.5	61.8	52.8	44.4	48.7
Սյունիք Syunik	12955	13324	12924	14756	11436	7.5	22.8	23.0	13.9	8.9	9.3	30.2	29.7	19.9	9.8
Վայոց ձոր Vayots Dzor	1434	1085	1470	1812	1516	6.8	12.6	15.5	16.6	16.4	0.7	1.4	2.3	3.0	2.5
Տավուշ Tavush	4369	3498	3490	3189	4131	7.8	15.9	17.3	18.5	12.6	3.1	5.4	6.0	5.9	4.5

Աղյուսակ 3.4.
Table 3.4.

Կարտոֆիլի ցանքատարածություններ, միջին բերքատվություն և համախառն բերք, ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի*
Sown areas, average yield and gross production of potatoes, by marzes and Yerevan city *

	Ցանքատարածությունները (հա) Sown area (hectare)					Բերքատվությունը (ց/հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
ՀՀ ընդամենը Total in RA	33045	31674	34298	31998	28362	163.4	183.3	188.7	184.4	170.1	539.5	583.9	648.6	593.6	482.0
<i>այդ թվում՝ of which</i>															
ք. Երևան Yerevan	113	67	90	95	72	101.8	140.9	139.4	146.3	235.1	1.2	0.9	1.3	1.4	1.7
Արագածոտն Aragatsotn	1851	1855	1703	1568	1565	180.8	180.9	199.8	218.2	219.0	33.5	33.6	34.0	34.2	34.3
Արարատ Ararat	881	840	1037	905	796	302.4	306.4	308.5	317.6	303.8	26.6	26.8	32.8	28.9	24.3
Արմավիր Armavir	1475	1423	1875	1453	1230	319.0	353.0	335.7	342.5	262.5	47.1	53.5	63.5	53.2	32.3
Գեղարքունիք Gegharkunik	15133	15582	15589	14742	12938	171.8	174.1	178.3	172.5	180.1	260.0	271.3	278.0	254.3	233.1
Լոռի Lori	5488	4252	4655	4543	3847	79.4	135.5	117.1	121.1	82.7	43.5	57.0	54.5	55.0	31.8
Կոտայք Kotayk	773	811	841	830	777	174.3	224.3	206.1	193.7	180.9	13.5	18.2	17.3	16.1	14.1
Շիրակ Shirak	2942	3012	4590	3997	3362	247.5	225.9	228.5	224.5	206.3	72.5	68.0	104.9	89.7	69.3
Սյունիք Syunik	1822	1806	1852	1803	1648	150.2	173.2	179.8	179.5	143.5	27.4	31.3	33.3	32.4	23.6
Վայոց ձոր Vayots Dzor	231	210	214	174	179	150.3	166.4	164.4	164.6	165.2	3.5	3.5	3.5	2.9	3.0
Տավուշ Tavush	2336	1816	1852	1888	1948	46.6	109.9	137.5	135.0	76.0	10.8	19.8	25.5	25.5	14.5

Բանջարանոցային մշակաբույսերի ցանքատարածություններ, միջին բերքատվություն և համախառն բերք, ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի*
Sown areas, average yield and gross production of vegetable crops, by marzes and Yerevan city*

	Ցանքատարածությունները (հա) Sown area (hectare)					Բերքատվությունը (գ/հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
ՀՀ ընդամենը Total in RA	24364	25607	24219	23914	23506	309.8	324.0	321.4	327.1	294.2	780.0	845.3	825.3	819.8	707.6
<i>այդ թվում՝ of which</i>															
ք. Երևան Yerevan	623	578	545	519	306	112.1	159.1	148.8	115.4	122.8	7.0	9.2	8.1	6.0	3.7
Արագածոտն Aragatsotn	905	1066	885	802	804	240.7	250.6	289.9	315.9	274.7	21.8	26.7	25.7	25.3	22.1
Արարատ Ararat	6215	6815	6021	6181	6427	390.5	392.6	401.8	420.4	412.7	253.6	273.2	265.1	266.5	269.0
Արմավիր Armavir	8321	8723	8453	8502	8172	400.6	398.9	397.8	391.4	315.2	348.9	358.9	360.0	363.5	270.4
Գեղարքունիք Gegharkunik	1948	2068	2080	1658	1670	259.5	270.1	271.7	309.5	308.8	50.5	55.9	56.5	51.3	51.6
Լոռի Lori	1292	1253	1386	1384	1311	131.0	205.2	131.1	133.0	97.3	16.4	25.1	18.1	18.4	12.6
Կոտայք Kotayk	1210	1380	1344	1338	1193	148.7	216.2	226.3	206.2	176.3	18.0	29.9	30.4	27.6	21.0
Շիրակ Shirak	1524	1456	1212	1217	1283	239.1	244.7	238.4	238.6	220.5	36.4	35.6	28.9	29.0	28.3
Սյունիք Syunik	884	887	929	953	965	186.8	187.4	192.2	183.2	156.9	16.5	16.6	17.9	17.5	15.1
Վայոց ձոր Vayots Dzor	464	462	465	399	432	118.5	134.8	135.3	156.8	149.3	5.5	6.2	6.3	6.3	6.5
Տավուշ Tavush	978	919	899	961	943	55.3	87.0	92.4	87.1	77.4	5.4	8.0	8.3	8.4	7.3

Աղյուսակ 3.6.
Table 3.6.

Բոստանային մշակաբույսերի ցանքատարածություններ, միջին բերքատվություն և համախառն բերք, ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի*
Sown areas, average yield and gross production of melons, by marzes and Yerevan city*

	Ցանքատարածությունները (հա) Sown area (hectare)					Բերքատվությունը (ց/հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
ՀՀ ընդամենը Total in RA	4025	5884	5446	6163	4476	335.2	350.6	334.5	350.6	296.0	134.9	206.3	182.2	216.1	132.5
<i>այդ թվում՝ of which</i>															
ք. Երևան Yerevan	11	8	12	10	3	103.6	280.0	245.8	205.0	223.7	0.1	0.2	0.3	0.2	0.1
Արագածոտն Aragatsotn	97	215	159	165	178	246.8	289.1	377.4	366.8	367.0	2.4	6.2	6.0	6.0	6.5
Արարատ Ararat	858	1113	1242	1709	1404	382.9	375.9	402.4	393.8	378.8	32.9	41.8	50.0	67.3	53.2
Արմավիր Armavir	2919	4456	3917	4133	2781	336.0	350.9	316.4	340.0	254.7	98.1	156.5	123.9	140.5	70.8
Գեղարքունիք Gegharkunik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Լոռի Lori	13	14	7	8	9	66.2	85.0	100.0	94.4	22.4	0.0	0.1	0.1	0.1	0.0
Կոտայք Kotayk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Շիրակ Shirak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Սյունիք Syunik	1	1	1	-	0.0	18.0	20.0	60.0	-	0.0	0.0	0.0	0.0	-	0.0
Վայոց ձոր Vayots Dzor	16	20	18	17	18	140.3	154.8	172.8	153.4	149.0	0.2	0.3	0.3	0.3	0.3
Տավուշ Tavush	110	57	90	121	83	107.8	213.8	172.4	137.9	191.4	1.2	1.2	1.6	1.7	1.6

Պտղի և հատապտղի տարածություններ, միջին բերքատվություն և համախառն բերք, ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի*
Areas, average yield and gross production of fruit and berries, by marzes and Yerevan city*

	Տարածությունները (հա) Sown area (hectare)					Բերքատվությունը (գ/հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
ՀՀ ընդամենը Total in RA	35403	38020	36748	36959	37710	93.9	79.7	101.2	104.4	39.2	286.0	260.2	317.8	332.2	128.5
<i>այդ թվում՝ of which</i>															
ք. Երևան Yerevan	1296	1331	1327	1328	1327	23.2	30.2	54.7	38.7	22.3	2.7	3.9	7.2	5.1	2.9
Արագածոտն Aragatsotn	4179	5568	4711	5176	5212	128.2	86.1	131.9	130.8	42.7	52.0	45.7	57.5	64.9	21.3
Արարատ Ararat	7163	7321	7209	7096	7112	143.5	99.2	141.1	146.6	79.6	86.8	64.2	91.1	92.8	50.9
Արմավիր Armavir	7859	8205	7896	7622	8207	145.3	97.0	129.1	174.1	18.0	84.4	55.7	68.8	88.1	9.5
Գեղարքունիք Gegharkunik	1426	1426	1426	1426	1426	122.4	161.1	163.6	154.3	154.6	16.7	21.9	22.1	21.0	21.0
Լոռի Lori	2431	2416	2346	2420	2433	21.3	54.3	30.5	28.1	4.6	4.5	11.5	6.2	5.9	1.0
Կոտայք Kotayk	4023	4238	4284	4351	4476	35.1	51.3	69.3	58.2	18.8	12.5	19.1	26.4	22.2	8.6
Շիրակ Shirak	375	432	464	450	456	151.4	70.7	50.4	78.4	37.8	5.0	2.8	2.2	3.5	1.7
Սյունիք Syunik	2694	2590	2590	2588	2587	56.7	83.5	84.8	58.4	12.6	13.9	19.8	20.0	13.8	3.0
Վայոց ձոր Vayots Dzor	1850	2151	2156	2154	2124	24.5	30.0	29.6	21.9	14.1	4.1	5.5	5.6	4.1	2.6
Տավուշ Tavush	2107	2342	2339	2348	2350	18.9	51.2	53.1	50.1	27.2	3.4	10.1	10.7	10.8	6.0

Աղյուսակ 3.8.
Table 3.8.

Խաղողի տարածություններ, միջին բերքատվություն և համախառն բերք, ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի*
Areas, average yield and gross production of grapes, by marzes and Yerevan city*

	Տարածությունները (հա) Sown area (hectare)					Բերքատվությունը (գ/հա)** Yield (centner/hectare)**					Համախառն բերքը (հազ.տոննա) Gross production (thousand tons)				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
ՀՀ ընդամենը Total in RA	15746	15888	16796	16480	17373	141.2	153.6	128.0	144.9	151.5	201.4	218.9	185.8	208.6	222.9
<i>այդ թվում՝ of which</i>															
ք. Երևան Yerevan	637	612	612	612	612	45.5	75.8	68.3	40.8	54.1	2.9	4.6	4.2	2.5	3.3
Արագածոտն Aragatsotn	1762	1637	1934	1566	1571	51.2	58.5	53.0	76.5	79.0	8.9	9.5	10.1	11.6	12.0
Արարատ Ararat	4607	4659	4853	4978	4992	182.8	181.5	183.6	196.5	203.0	75.5	80.5	81.3	88.2	93.3
Արմավիր Armavir	5875	6041	6486	6490	7379	196.8	216.2	165.4	179.3	186.3	98.8	105.1	80.1	91.6	97.5
Գեղարքունիք Gegharkunik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Լոռի Lori	64	64	64	64	64	60.1	81.5	29.9	19.8	18.9	0.4	0.5	0.2	0.1	0.1
Կոտայք Kotayk	424	408	393	349	362	19.9	13.0	4.7	8.1	10.4	0.8	0.5	0.2	0.3	0.4
Շիրակ Shirak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Սյունիք Syunik	185	184	184	184	185	49.3	70.0	54.7	56.8	49.0	0.9	1.3	1.0	1.0	0.9
Վայոց ձոր Vayots Dzor	873	936	925	925	895	40.0	43.0	32.5	40.9	47.1	2.9	3.2	2.4	3.0	3.8
Տավուշ Tavush	1319	1347	1345	1312	1313	78.0	104.3	48.0	78.4	88.5	10.3	13.7	6.3	10.3	11.6

Ծանոթություն՝ 2010թ. հանրապետության ոռոգելի հողատարածքներում գերխոնավ հողերի մակերեսը միջին վեգետացիոն շրջանում (ըստ ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության ջրային տնտեսության պետական կոմիտեի տվյալների) կազմել է 18102 հազ. հա, այդ թվում՝ Արարատյան հարթավայրում՝ 16377 հազ. հա:

Notice: In 2010 the area with higher dampness in average vegetative period (according to the data of State Committee for Water Menegment of the RA Ministry of Territorial Administration)in irrigated lands of republic comprised 18102 thousand hectare, including 16377 thousand hectare in Ararat valley.

Մորեխներով և մկնանման կրծողներով վարակված տարածություններ, ըստ մարզերի, Երևան քաղաքի և հետազոտված հողատեսքերի, 2009թ.
Areas infested with locusts and rodents by marzes, Yerevan city and observed types of land, 2009

1	2	որոնցից՝ վարակված են of which infested with		արդ թվում՝ ըստ հողատեսքերի including by types of land														
				վարելահող arable land			բազմամյա տնկարկներ perennial seedling			խոտհարքներ hayfield			արոտավայրեր pasture			անօգտագործելի հողեր unusable land		
				ընդա- մենը total	որոնցից՝ վարակված են of which infested with		ընդա- մենը total	որոնցից՝ վարակված են of which infested with		ընդա- մենը total	որոնցից՝ վարակված են of which infested with		ընդա- մենը total	որոնցից՝ վարակված են of which infested with		ընդա- մենը total	որոնցից՝ վարակված են of which infested with	
					մորեխ- ներով locusts	մկնա- նման կրծող- ներով rodents		մորեխ- ներով locusts	մկնա- նման կրծող- ներով rodents		մորեխ- ներով locusts	մկնա- նման կրծող- ներով rodents		մորեխ- ներով locusts	մկնա- նման կրծող- ներով rodents		մորեխ- ներով locusts	մկնա- նման կրծող- ներով rodents
ՀՀ ընդամենը Total in RA	178877	27234	151643	68823	8726	60097	19286.5	2701	16585.5	51169	11553	39616	30169.5	3379	26790.5	9429	875	8554
ք. Երևան Yerevan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Արագածոտն Aragatsotn	22666	4385	18281	9463	2373	7090	2724	380	2344	2132	535	1597	7567	925	6642	780	172	608
Արարատ Ararat	14968	1636	13332	6426	727	5699	3728.5	491	3237.5	2196	418	1778	2593.5	-	2593.5	24	-	24
Արմավիր Armavir	15785	2762	13023	6944	1490	5454	5195	543	4652	2018	505	1513	95	60	35	1533	164	1369
Գեղարքունիք Gegharkunik	19194	2275	16919	5445	346	5099	148	-	148	6912	1396	5516	5028	403	4625	1661	130	1531
Լոռի Lori	21555	3345	18210	7518	420	7098	121	100	21	12787	2290	10497	355	355	-	774	180	594
Կոտայք Kotayk	18392	2831	15561	8508	855	7653	3230	725	2505	5626	906	4720	970	295	675	58	50	8
Շիրակ Shirak	21206	4907	16299	10960	968	9992	10	-	10	6586	3657	2929	3550	282	3268	100	-	100
Սյունիք Syunik	15340	1441	13899	6583	817	5766	6	-	6	3118	236	2882	3058	209	2849	2575	179	2396
Վայոց ձոր Vayots Dzor	16043	3143	12900	3051	536	2515	1993	427	1566	5734	1450	4284	4012	730	3282	1253	-	1253
Տավուշ Tavush	13728	509	13219	3925	194	3731	2131	35	2096	4060	160	3900	2941	120	2821	671	-	671

Ծանոթություն՝ Գյուղատնտեսական արտադրանքի արդյունավետությունը մեծապես կախված է բույսերի պաշտպանության միջոցառումներից, որոնց արդյունքների գնահատման գույցանիշներից են հանդիսանում՝ մորեխների և մկնանման կրծողների զանգվածային բազմացումն ու տարածվածությունը, մկնանման կրծողների բների քանակն ու մորեխների առկայությունն ըստ հողատեսքերի, որոնց վերաբերյալ տվյալները տրամադրում է ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությունը:

Notice: Efficiency of agricultural product mostly depends on the plant protection measures, which are estimated by the indicators such as mass reproduction and occurrence of locusts and rodents, the number of rodents' holes and the availability of locusts by types of land which provided by Ministry Agriculture of RA.

Աղյուսակ 3.10.
Table 3.10.

Մորեխներով և մկնանման կրծողներով վարակված տարածություններ, ըստ մարզերի, Երևան քաղաքի և հետազոտված հողատեսքերի, 2010թ.
Areas infected with locusts and rodents by marzes, Yerevan city and observed types of land, 2010

հա
hectare

Ընդամենը տարածք Total area	որոնցից՝ վարակված են of which infected with		այդ թվում՝ ըստ հողատեսքերի including by types of land															
			վարելահող arable land		բազմամյա տնկարկներ perennial seedling			խոտհարքներ hayfield			արոտավայրեր pasture			անօգտագործելի հողեր unusable land				
			ընդամենը total	որոնցից՝ վարակված են of which infected with		ընդամենը total	որոնցից՝ վարակված են of which infected with		ընդամենը total	որոնցից՝ վարակված են of which infected with		ընդամենը total	որոնցից՝ վարակված են of which infected with		ընդամենը total	որոնցից՝ վարակված են of which infected with		
				մորեխներով locusts	մկնանման կրծողներով rodents		մորեխներով locusts	մկնանման կրծողներով rodents		մորեխներով locusts	մկնանման կրծողներով rodents		մորեխներով locusts	մկնանման կրծողներով rodents		մորեխներով locusts	մկնանման կրծողներով rodents	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
ՀՀ ընդամենը Total in RA	149728	38102	111626	63819	15101	48718	15235	3201	12034	38785	10920	27865	24227	7225	17002	7662	1655	6007
ք. Երևան Yerevan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Արագածոտն Aragatsotn	18059	7103	10956	9582	3870	5712	1862	373	1489	2693	1409	1284	3254	1091	2163	668	360	308
Արարատ Ararat	9959	1205	8754	5846	535	5311	1960	521	1439	1277	149	1128	766	-	766	110	-	110
Արմավիր Armavir	13048	2945	10103	6895	1792	5103	3771	576	3195	1563	512	1051	20	20	-	799	45	754
Գեղարքունիք Gegharkunik	19722	6281	13441	2676	577	2099	110	-	110	7100	2242	4858	9228	3238	5990	608	244	384
Լոռի Lori	16885	2510	14375	5918	525	5393	348	-	348	9639	1800	7839	498	145	353	482	40	442
Կոտայք Kotayk	15501	4649	10852	7579	2319	5260	3318	863	2455	3610	1107	2503	587	320	267	407	40	367
Շիրակ Shirak	20354	6358	13996	14221	2951	11270	205	-	205	3360	1986	1374	2303	1156	1147	265	265	-
Սյունիք Syunik	14952	2630	12322	5672	1037	4635	-	-	-	3438	569	2869	3131	533	2598	2711	491	2220
Վայոց ձոր Vayots Dzor	9440	1631	7809	1657	335	1322	1761	338	1423	2605	411	2194	2185	357	1828	1232	190	1042
Տավուշ Tavush	11808	2790	9018	3773	1160	2613	1900	530	1370	3500	735	2765	2255	365	1890	380	-	380

Մկնանման կրծողների բների քանակը դրանց դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացումից առաջ և հետո, ըստ մարզերի, Երևան քաղաքի և հողատեսքերի, 2009թ.

Number of rodents' holes as a result of conducting the combating measures by marzes, Yerevan city and types of land, 2009

	Մկնանման կրծողներով վարակված տարածքը, ընդամենը, հա Areas infected with rodents, total, hectare	Ըստ հողատեսքերի մկնանման կրծողների գործող բների քանակը 1 հեկտարում, հատ Rodents functioning holes per hectare by types of land, unit										
		վարելահող arable land		բազմամյա տնկարկներ perennial seedling		խոտհարքներ hayfield		արոտավայրեր pasture		անօգտագործելի հողեր unusable land		
		պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ՀՀ ընդամենը Total in RA	151643	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ք. Երևան Yerevan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Արագածոտն Aragatsotn	18281	-	-	440	32	560	68	287	29	-	-	-
Արարատ Ararat	13332	55	5	59	4	-	-	-	-	57	6	-
Արմավիր Armavir	13023	67	6	75	8	-	-	-	-	120	11	-
Գեղարքունիք Gegharkunik	16919	95	10	-	-	211	23	135	15	-	-	-
Լոռի Lori	18210	195	22	-	-	170	15	-	-	75	6	-
Կոտայք Kotayk	15561	-	-	-	-	320	40	-	-	-	-	-
Շիրակ Shirak	16299	190	16	-	-	199	19	96	11	-	-	-
Սյունիք Syunik	13899	115	10	-	-	120	11	135	14	-	-	-
Վայոց ձոր Vayots Dzor	12900	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Տավուշ Tavush	13219	-	-	-	-	92	8	105	10	87	9	-

Աղյուսակ 3.12.
Table 3.12.

Մկնանման կրծողների բների քանակը դրանց դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացումից առաջ և հետո, ըստ մարզերի, Երևան քաղաքի և հողատեսքերի, 2010թ.

Number of rodents ' holes as a result of conducting the combating measures by marzes, Yerevan city and types of land, 2010

	Մկնանման կրծողներով վարակված տարածքը, ընդամենը, հա Areas infected with rodents, total, hectare	Ըստ հողատեսքերի մկնանման կրծողների գործող բների քանակը 1 հեկտարում, հատ Rodents functioning holes per hectare by types of land, unit									
		վարելահող arable land		բազմամյա տնկարկներ perennial seedling		խոտհարքներ hayfield		արոտավայրեր pasture		անօգտագործելի հողեր unusable land	
		պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating
ՀՀ ընդամենը Total in RA	111626	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ք. Երևան Yerevan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Արագածոտն Aragatsotn	10956	653	120	-	-	129	23	100	17	-	-
Արարատ Ararat	8754	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Արմավիր Armavir	10103	130	17	115	14	-	-	-	-	-	-
Գեղարքունիք Gegharkunik	13441	-	-	-	-	219	24	117	15	-	-
Լոռի Lori	14375	-	-	-	-	262	27	-	-	-	-
Կոտայք Kotayk	10852	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Շիրակ Shirak	13996	-	-	-	-	1792	195	-	-	-	-
Սյունիք Syunik	12322	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Վայոց ձոր Vayots Dzor	7809	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Տավուշ Tavush	9018	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Աղյուսակ 3.13.
Table 3.13.

Մորեխների առկայությունը դրանց դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացումից առաջ և հետո, ըստ մարզերի, Երևան քաղաքի և հողատեսքերի, 2009թ.¹

Availability of locusts as a result of conducting the combating measures by marzes, Yerevan city and types of land, 2009¹

	Մորեխներով վարակված տարածքը, ընդամենը, հա Areas infected with locusts, total, hectare	Ըստ հողատեսքերի մորեխների առկայությունը 1 քառ.մետր, հաս Availability of locusts per square meter by types of land, unit										Միջոցառումների միջին արդյունավետությունը, % Average effectiveness, %		
		վարելահող arable land		բազմամյա տնկարկներ perennial seedling		խոտհարքներ hayfield		արոտավայրեր pasture		անօգտագործելի հողեր unusable land				
		պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating			
ՀՀ ընդամենը Total in RA	27234	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ք. Երևան Yerevan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Արագածոտն Aragatsotn	4385	2	-	3	-	11	1	3	-	3	-	-	-	
Արարատ Ararat	1636	3	-	2	-	3	-	-	-	-	-	-	91	
Արմավիր Armavir	2762	2	-	2	-	2	-	3	-	4	-	-	-	
Գեղարքունիք Gegharkunik	2275	1	-	-	-	28	2	29	2	2	-	-	93	
Լոռի Lori	3345	1	-	1	-	2	-	2	-	2	-	-	-	
Կոտայք Kotayk	2831	3	-	3	-	9	0.5	1	-	8	0.5	-	94	
Շիրակ Shirak	4907	3	-	-	-	22	0.5	3	-	-	-	-	98	
Սյունիք Syunik	1441	1	-	-	-	2	-	2	-	3	-	-	-	
Վայոց ձոր Vayots Dzor	3143	2	-	2	-	3	-	2	-	-	-	-	-	
Տավուշ Tavush	509	1	-	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-	

¹ 1 քառակուսի մետրի վրա մինչև 7 վնասակար (իտալական) մորեխների առկայության դեպքում պայքարի միջոցառումների իրականացում չի նախատեսվում:
It's not foreseen to conduct combating measures in presence of up to 7 harmful (Italian) locusts per 1 square meter.

Աղյուսակ 3.14.
Table 3.14.

Մորեխների առկայությունը դրանց դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացումից առաջ և հետո ըստ մարզերի, Երևան քաղաքի և հողատեսքերի, 2010թ.¹

Availability of locusts as a result of conducting the combating measures by marzes, Yerevan city and types of land, 2010¹

	Մորեխներով վարակված տարածքը, ընդամենը, հա Areas infected with locusts, total, hectare	Ըստ հողատեսքերի մորեխների առկայությունը 1 քառ.մետր, հատ Availability of locusts per square meter by types of land, unit										Միջոցառումների միջին արդյունավետությունը, % Average effectiveness, %		
		վարելահող arable land		բազմամյա տնկարկներ perennial seedling		խոտհարքներ hayfield		արոտավայրեր pasture		անօգտագործելի հողեր unusable land				
		պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating	պայքարից առաջ before combating	պայքարից հետո after combating			
ՀՀ ընդամենը Total in RA	38102	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ք. Երևան Yerevan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Արագածոտն Aragatsotn	7103	4	-	-	-	4	-	3	-	3	-	-	-	-
Արարատ Ararat	1205	4	-	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Արմավիր Armavir	2945	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Գեղարքունիք Gegharkunik	6281	10	1	-	-	11	1	10	1	-	-	-	-	91
Լոռի Lori	2510	1	-	-	-	2	-	3	-	1	-	-	-	-
Կոտայք Kotayk	4649	3	-	3	-	4	-	4	-	5	-	-	-	-
Շիրակ Shirak	6358	11	1	-	-	10	1	3	-	2	-	-	-	92
Սյունիք Syunik	2630	4	-	-	-	6	-	5	-	5	-	-	-	-
Վայոց ձոր Vayots Dzor	1631	2	-	1	-	3	-	2	-	1	-	-	-	-
Տավուշ Tavush	2790	1	-	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-

¹ 1 քառակուսի մետրի վրա մինչև 7 վնասակար (իտալական) մորեխների առկայության դեպքում պայքարի միջոցառումների իրականացում չի նախատեսվում:
It's not foreseen to conduct combating measures in presence of up to 7 harmful (Italian) locusts per 1 square meter.

Ագրոօդերևութաբանական տեղեկատվություն (2011թ. ապրիլ - հունիս)

Ապրիլին օդի միջին ամսական ջերմաստիճանը հանրապետության շրջանների մեծ մասում եղել է նորմային մոտ, իսկ Լոռում, Տավուշում և Սյունիքի առանձին շրջաններում՝ նորմայից ցածր 0.5-1.5 աստիճանով: Ամսվա առավելագույն ջերմաստիճանը շրջանների մեծ մասում դիտվել է ապրիլի 19-20-ն ընկած ժամանակահատվածում. Սյունիքի հովիտներում գրանցվել է +25...+29, Արարատյան դաշտում՝ +24...+28, Տավուշում՝ +22...+24, Լոռում և Արագածոտնի նախալեռներում՝ +20...+22, Սյունիքի նախալեռներում՝ +18...+21, լեռնային շրջաններում՝ +14...+18 աստիճան: Ամսվա ամենացածր ջերմաստիճանը շրջանների մեծ մասում դիտվել է ապրիլի 14-15-ն ընկած ժամանակահատվածում. լեռնային շրջաններում գրանցվել է -4...-8, Լոռում՝ -2...-6, Սյունիքի նախալեռներում՝ -2...+2, Տավուշում՝ -2...+1, Արարատյան դաշտում՝ 0...+2, Սյունիքի հովիտներում՝ +1...+6 աստիճան:

Ամսական տեղումների քանակը Արագածոտնի նախալեռներում կազմել է նորմայի 169-246%-ը, Լոռում՝ 165-201%, Արարատյան դաշտում՝ 151-235%, Տավուշում 150-212%, Շիրակում և Գեղարքունիքում՝ 99-193%, Սյունիքի նախալեռներում՝ 88-132%, Սյունիքի հովիտներում՝ 62-123%:

Ամսվա ընթացքում շարունակվել են գյուղատնտեսական մշակաբույսերի աճի ու զարգացման համար կատարվող աշխատանքները: Ապրիլին եղանակային պայմանները նպաստավոր են եղել, ժամանակ առ ժամանակ դիտված տեղումները բարելավել են հողում խոնավության պաշարները, սակայն դժվարացրել են դաշտային աշխատանքները:

Մայիսին օդի միջին ամսական ջերմաստիճանը հանրապետության շրջանների մեծ մասում եղել է նորմային մոտ, իսկ Արարատյան դաշտում՝ նորմայից ցածր 0.5-0.8 աստիճանով: Ամսվա առավելագույն ջերմաստիճանը հանրապետության շրջանների մեծ մասում դիտվել է մայիսի 31-ին. Սյունիքի հովիտներում և Արարատյան դաշտում գրանցվել է +27...+31, Արագածոտնի նախալեռներում՝ +27...+29, Տավուշում, Լոռում և Սյունիքի նախալեռներում՝ +18...+23, լեռնային շրջաններում՝ +14...+18 աստիճան: Նվազագույն ջերմաստիճանը հանրապետության շրջանների մեծ մասում դիտվել է մայիսի 9-ին և 10-ին. լեռնային շրջաններում և Լոռում գրանցվել է -2...+3, Տավուշում՝ +2...+7, Սյունիքի նախալեռներում և Արարատյան դաշտում՝ +5...+8, Սյունիքի հովիտներում՝ +10...+11 աստիճան:

Ամսական տեղումների քանակը հանրապետության շրջանների մեծ մասում եղել է նորմայից բարձր. Արագածոտնի նախալեռներում այն կազմել է նորմայի 150-175%-ը, Արարատյան դաշտում՝ 113-210%, Լոռում՝ 109-160%, Տավուշում՝ 103-121%, Շիրակում և Գեղարքունիքում՝ 96-175%, Սյունիքի հովիտներում՝ 90-134%, Սյունիքի նախալեռներում՝ 76-101%:

Մայիսին եղանակային պայմանները նպաստավոր չեն եղել գյուղատնտեսական մշակաբույսերի համար: Ամսվա ընթացքում դիտվել են հորդառատ անձրևներ, տեղ-տեղ կարկուտ, որը վնաս է հասցրել գյուղատնտեսական մշակաբույսերին, ինչպես նաև դժվարացրել է դաշտային աշխատանքները:

Հունիսին օդի միջին ամսական ջերմաստիճանը հանրապետությունում եղել է նորմայից բարձր՝ 1.0, Լոռում և Շիրակում՝ 1.5-1.9 աստիճանով: Ամսվա առավելագույն ջերմաստիճանը շրջանների մեծ մասում դիտվել է հունիսի 29-ին. Սյունիքի հովիտներում և Արարատյան դաշտում՝ +36...+39, Արագածոտնի նախալեռներում՝ +35...+36, Տավուշում՝ +29...+34, լեռնային շրջաններում՝ +27...+32, Սյունիքի նախալեռներում՝ +26...+29, Լոռում՝ +24...+29 աստիճան: Ամսվա ամենացածր ջերմաստիճանը շրջանների մեծ մասում դիտվել է հունիսի 14-ին և 15-ին. լեռնային շրջաններում, Սյունիքի նախալեռներում և Լոռում գրանցվել է +4...+7, Տավուշում՝ +7...+12, Արարատյան դաշտում՝ +11...+14, Սյունիքի հովիտներում՝ +12...+16 աստիճան:

Ամսական տեղումների քանակը բաշխվել է շատ անհամաչափ և շրջանների զգալի մասում եղել է նորմայից ցածր. Շիրակում այն կազմել է նորմայի 20-50%, Արարատյան դաշտում՝ 55-140%, Լոռում՝ 60-80%, Սյունիքում՝ 60-190%, Գեղարքունիքում՝ 65-85%, Արագածոտնի նախալեռներում՝ 70-80%, Տավուշում՝ 80-125%:

Ամսվա առաջին տասնօրյակում եղանակային պայմաններն անբարենպաստ են եղել գյուղատնտեսական մշակաբույսերի, ինչպես նաև գյուղատնտեսական աշխատանքների իրականացման համար: Երկրորդ և երրորդ տասնօրյակում եղանակային պայմանները նպաստավոր են եղել:

Agro – meteorological information
(April – June 2011)

In the most regions of the Republic the average monthly air temperature in April was nearly within the norm, in Lori, Tavush and Syunik was below the norm by 0.5-1.5 degrees. The maximal temperature of the month in the most regions of the Republic was observed on 19-20 of April: in Syunik valleys it was +25...+29, in Ararat valley +24...+28, in Tavush +22...+24, in Lori and sub-mountain regions of Aragatsotn +20...+22, in sub-mountain regions of Syunik +18...+21, in mountain regions +14...+18 degrees. The minimal temperature in the most regions of the Republic was observed on 14-15 of April: in mountain regions it was -4...-8, in Lori -2...-6, in sub-mountain regions of Syunik -2...+2, in Tavush -2...+1, in Ararat valley 0...+2, in Syunik valleys +1...+6 degrees.

The amount of monthly precipitation made up 169-246% of norm in sub-mountain regions of Aragatsotn, 165-201% - in Lori, 151-235% - in Ararat valley, 150-212% - in Tavush, 99-193% in Shirak and Gegharkunik, 88-132% - in sub-mountain regions of Syunik, 62-123% - in Syunik valleys.

During the month works for growing and development of agricultural crops were continued. The weather conditions in April were favorable, from time to time observed precipitation increased humidity in the land, but made difficulties for fieldwork.

In the most regions of the Republic the average monthly air temperature in May was nearly within the norm, in Ararat valley was below the norm by 0.5-0.8 degrees. The maximal temperature of the month in the most regions of the Republic was observed on 31 of May: in Syunik valleys and Ararat valley it was +27...+31, in sub-mountain regions of Aragatsotn +27...+29, in Tavush, Lori and sub-mountain regions of Syunik +18...+23, in mountain regions +14...+18 degrees. The minimal temperature in the most regions of the Republic was observed on 9 and 10 of May: in mountain regions and Lori -2...+3, in Tavush +2...+7, in sub-mountain regions of Syunik and Ararat valley +5...+8, in Syunik valleys +10...+11 degrees.

The amount of monthly precipitation was over the norm in the most regions of the Republic and made up 150-175% of norm in sub-mountain regions of Aragatsotn, 113-210% - in Ararat valley, 109-160% - in Lori, 103-121% - in Tavush, 96-175% - in Shirak and Gegharkunik, 90-134% - in Syunik valley, 76-101% - in sub-mountain regions of Syunik.

In May the weather conditions were unfavourable for agricultural crops. Heavy shower and, in some areas, hail were observed during the month, which damaged agricultural crop and made difficulties for fieldwork.

The average monthly air temperature in June was over the norm by 1 in the Republic, in Lori and Shirak 1.5-1.9 degrees. The maximal temperature of the month in the most regions of the Republic was observed on 29 of June: in Syunik valleys and Ararat valley it was +36...+39, in sub-mountain regions of Aragatsotn +35...+36, in Tavush +29...+34, in mountain regions +27...+32, in sub-mountain regions of Syunik +26...+29, in Lori +24...+29 degrees. The minimal temperature was observed on 14 and 15 of June: in the mountain regions, sub-mountain regions of Syunik and Lori it was +4...+7, in Tavush +7...+12, in Ararat valley +11...+14, in Syunik valleys +12...+16 degrees.

The amount of monthly precipitation was distributed unequally and was low of the norm in the most regions and made up 20-50% of norm Shirak, 55-140% in Ararat valley, 60-80% in Lori, 60-190% in Syunik, 65-85% in Gegharkunik, 70-80% in sub-mountain regions of Aragatsotn, 80-125% in Tavush.

On the first decade of the month the weather conditions were unfavorable for agricultural crops, as well as implementation of agricultural work. On the second and third decades the weather conditions were favourable.

Աղյուսակ 3.15.
Table 3.15.

Խոշոր եղջերավոր անասունների գլխաքանակը հունվարի 1-ի դրությամբ, ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի*
Number of cattles as of January 1, by marzes and Yerevan city*

	2009	2010	2011
ՀՀ ընդամենը Total in RA	584779	570633	571357
<i>այդ թվում՝</i> <i>of which</i>			
ք. Երևան Yerevan	2486	2259	1691
Արագածոտն Aragatsotn	70449	70157	70781
Արարատ Ararat	40722	41171	41204
Արմավիր Armavir	43919	41538	42103
Գեղարքունիք Gegharkunik	104556	101910	95880
Լոռի Lori	73292	69040	69665
Կոտայք Kotayk	52365	48305	52055
Շիրակ Shirak	93636	95934	96717
Սյունիք Syunik	53513	50659	51201
Վայոց ձոր Vayots Dzor	16480	15909	16305
Տավուշ Tavush	33361	33751	33755

գլուխ
head

Աղյուսակ 3.16.
Table 3.16.

Կովերի գլխաքանակը հունվարի 1-ի դրությամբ, ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի *
Number of cows as of January 1, by marzes and Yerevan city*

գլուխ
head

	2009	2010	2011
ՀՀ ընդամենը Total in RA	283048	273854	272572
<i>այդ թվում՝ of which</i>			
ք. Երևան Yerevan	1106	1323	1124
Արագածոտն Aragatsotn	34975	33773	34074
Արարատ Ararat	17369	16940	15676
Արմավիր Armavir	17548	16498	16518
Գեղարքունիք Gegharkunik	53428	50617	51871
Լոռի Lori	37058	35138	33648
Կոտայք Kotayk	25928	24164	24614
Շիրակ Shirak	45247	46100	45540
Սյունիք Syunik	26543	25265	25313
Վայոց ձոր Vayots Dzor	7993	7716	7863
Տավուշ Tavush	15853	16320	16331

Աղյուսակ 3.17.
Table 3.17.

Խոզերի գլխաքանակը հունվարի 1-ի դրությամբ, ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի*
Number of pigs as of January 1, by marzes and Yerevan city*

գլուխ
head

	2009		2010		2011	
	Խոզեր, ընդամենը Pigs, total	որից՝ մայր խոզեր of which sows	Խոզեր, ընդամենը Pigs, total	որից՝ մայր խոզեր of which sows	Խոզեր, ընդամենը Pigs, total	որից՝ մայր խոզեր of which sows
ՀՀ ընդամենը Total in RA	84801	19946	112608	23589	114777	20677
<i>այդ թվում՝ of which</i>						
ք. Երևան Yerevan	2574	342	5621	567	7298	443
Արագածոտն Aragatsotn	6591	1877	9557	2348	10519	2203
Արարատ Ararat	13535	2627	15279	3142	12473	2747
Արմավիր Armavir	12731	3152	15913	3375	15562	3447
Գեղարքունիք Gegharkunik	6778	2138	8416	2359	8541	1863
Լոռի Lori	6001	1749	9525	2445	8509	1635
Կոտայք Kotayk	12380	2461	12707	2120	15109	2208
Շիրակ Shirak	10343	2498	14528	3058	13517	2814
Սյունիք Syunik	4080	1086	6321	1476	7613	1478
Վայոց ձոր Vayots Dzor	1162	224	1393	297	1940	352
Տավուշ Tavush	8626	1792	13348	2402	13696	1487

Աղյուսակ 3.18.
Table 3.18.

Ոչխարների և այծերի գլխաքանակը հունվարի 1-ի դրությամբ, ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի*
Number of sheep and goats as of January 1, by marzes and Yerevan city*

գլուխ
head

	2009					2010					2011				
	Ոչխարներ և այծեր, ընդամենը Sheep and goats, total	այդ թվում՝ including				Ոչխարներ և այծեր, ընդամենը Sheep and goats, total	այդ թվում՝ including				Ոչխարներ և այծեր, ընդամենը Sheep and goats, total	այդ թվում՝ including			
		ոչխարներ sheep	որից՝ մաքիներ of which ewes	այծեր goats	որից՝ մայր այծեր of which nanny goats		ոչխարներ sheep	որից՝ մաքիներ of which ewes	այծեր goats	որից՝ մայր այծեր of which nanny goats		ոչխարներ sheep	որից՝ մաքիներ of which ewes	այծեր goats	որից՝ մայր այծեր of which nanny goats
ՀՀ ընդամենը Total in RA	559218	526638	387979	32580	25491	511029	481342	345106	29687	22567	532515	503624	341691°	28891	21971°
<i>այդ թվում՝ of which</i>															
ք. Երևան Yerevan	2514	2498	939	16	16	1510	1497	455	13	10	2164	2159	1017	5	5
Արագածոտն Aragatsotn	78874	75495	59793	3379	2779	71387	68015	55648	3372	2732	73516	70043	52073	3473	2631
Արարատ Ararat	69558	66312	45724	3246	2362	65874	62503	43908	3371	2663	66129	62911	47815 ^o	3218	2467 ^o
Արմավիր Armavir	59812	59160	47394	652	502	58858	58381	42916	477	299	61341	60892	45050	449	300
Գեղարքունիք Gegharkunik	100117	96330	69834	3787	2599	85242	81692	58644	3550	2635	90822	87456	57799	3366	2398
Լոռի Lori	34853	32539	22430	2314	1931	28515	26524	19340	1991	1349	28747	26943	4504	1804	1404
Կոտայք Kotayk	39523	35452	28630	4071	3262	35192	31530	24098	3662	2894	35788	32414	23063	3374	2837
Շիրակ Shirak	71593	69094	52908	2499	2035	68366	65723	43547	2643	1805	69141	66489	48119	2652	1895
Սյունիք Syunik	68236	64044	41712	4192	3097	64964	62112	39651	2852	2103	73186	70309	45810	2877	1963
Վայոց ձոր Vayots Dzor	18016	11680	8946	6336	5332	16966	10921	8374	6045	4832	17107	11072	9195	6035	5134
Տավուշ Tavush	16122	14034	9669	2088	1576	14155	12444	8525	1711	1245	14574	12936	7246	1638	937

Աղյուսակ 3.19.
Table 3.19.

Թռչունների գլխաքանակը հունվարի 1-ի դրությամբ, ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի*
Number of poultry as of January 1, by marzes and Yerevan city*

գլուխ
head

	2009		2010		2011	
	Թռչուններ ¹ , ընդամենը Poultry ¹ , total	որից՝ ածան հավեր of which hens	Թռչուններ ¹ , ընդամենը Poultry ¹ , total	որից՝ ածան հավեր of which hens	Թռչուններ ¹ , ընդամենը Poultry ¹ , total	որից՝ ածան հավեր of which hens
ՀՀ ընդամենը Total in RA	4188183	2429174	4134638	2649733	3462529	2305410
<i>այդ թվում՝ of which</i>						
ք. Երևան Yerevan	230433	160219	187149	152822	212222	156975
Արագածոտն Aragatsotn	207210	116497	362180	229219	292153	203735
Արարատ Ararat	313603	196875	306121	250176	257782	190733
Արմավիր Armavir	720892	169583	871273	496281	816360	453233
Գեղարքունիք Gegharkunik	353312	247389	356387	258046	219858	165310
Լոռի Lori	189397	104596	195024	125987	197828	140782
Կոտայք Kotayk	1433954	988895	1028429	687918	894633	588397
Շիրակ Shirak	227259	146856	257158	130503	217226	155232
Սյունիք Syunik	157920	84969	218772	97282	110823	84527
Վայոց ձոր Vayots Dzor	112740	101050	108899	92899	52059	45066
Տավուշ Tavush	241463	112245	243246	128600	191585	121420

¹ Ցուցանիշը ներառում է հավերի, արդրների, հնդկահավերի, բադերի, սագերի և այլ ընտանի թռչունների վերաբերյալ տվյալները:
The indicator includes the data on hens, cocks, turkeys, ducks, geese and other poultry.

Աղյուսակ 3.20.
Table 3.20.

Անասունների գլխաքանակն ըստ վարակիչ հիվանդությունների, ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի, 2009թ.¹
Livestock by infectious diseases in marzes and Yerevan city, 2009¹

գլուխ
head

	ՀՀ, ընդամենը RA, total	այդ թվում՝ ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի of which by marzes and Yerevan city										
		ք. Երևան Yerevan	Արագածոտն Aragatsotn	Արարատ Ararat	Արմավիր Armavir	Գեղարքունիք Gegharku nik	Լոռի Lori	Կոտայք Kotayk	Շիրակ Shirak	Սյունիք Syunik	Վայոց ձոր Vayots Dzor	Տավուշ Tavush
Խոշոր եղջերավոր անասուններ Cattle												
սիբիրախտ anthrax	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
բրուցելյոզ brucellosis	1759	14	294	127	34	162	104	277	276	455	12	4
տուբերկուլյոզ tuberculosis	24	-	-	-	-	-	-	-	-	24	-	-
Ա, Օ և Ասիա դարաղ A, O and Asia murrain	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
խշխշան պալար carbuncle emphysematous	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ոչխարներ և այծեր Sheep and goats												
սիբիրախտ anthrax	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
բրուցելյոզ brucellosis	1851	-	857	339	122	80	-	16	75	329	33	-
տուբերկուլյոզ tuberculosis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹ Ըստ ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության տվյալների:
According to the Ministry of Agriculture data.

Աղյուսակ 3.20.-ի շարունակություն
Table 3.20. continuation

	ՀՀ, ընդամենը RA, total	այդ թվում՝ ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի of which by marzes and Yerevan city										
		ք. Երևան Yerevan	Արագածոտն Aragatsotn	Արարատ Ararat	Արմավիր Armavir	Գեղարքունիք Gegharku nik	Լոռի Lori	Կոտայք Kotayk	Շիրակ Shirak	Սյունիք Syunik	Վայոց ձոր Vayots Dzor	Տավուշ Tavush
Ա, Օ և Ասիա դաբաղ A, O and Asia murrain	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Խոզեր Pigs												
սիբիրախտ anthrax	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
բրուցելյոզ brucellosis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
տուբերկուլյոզ tuberculosis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ժանտախտ plague	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ա, Օ և Ասիա դաբաղ A, O and Asia murrain	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Չիեր Horses												
սիբիրախտ anthrax	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
բրուցելյոզ brucellosis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
տուբերկուլյոզ tuberculosis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ա, Օ և Ասիա դաբաղ A, O and Asia murrain	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Աղյուսակ 3.21.
Table 3.21.

Անասունների գլխաքանակն ըստ վարակիչ հիվանդությունների, ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի, 2010թ. ¹
Livestock by infectious diseases in marzes and Yerevan city, 2010¹

գլուխ
head

	ՀՀ, ընդամենը RA, total	այդ թվում՝ ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի of which by marzes and Yerevan city										
		ք. Երևան Yerevan	Արագածոտն Aragatsotn	Արարատ Ararat	Արմավիր Armavir	Գեղարքունիք Gegharkunik	Լոռի Lori	Կոտայք Kotayk	Շիրակ Shirak	Սյունիք Syunik	Վայոց ձոր Vayots Dzor	Տավուշ Tavush
Խոշոր եղջերավոր անասուններ Cattle												
սիբիրախտ anthrax	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
բրուցելյոզ brucellosis	1487	19	235	101	120	358	38	254	97	236	29	-
տուբերկուլյոզ tuberculosis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Ա, Օ և Ասիա դարաղ A, O and Asia murrain	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
խշխշան պալար carbuncle emphysematous	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ոչխարներ և այծեր Sheep and goats												
սիբիրախտ anthrax	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
բրուցելյոզ brucellosis	1557	-	610	422	146	72	x	110	83	3	111	-
տուբերկուլյոզ tuberculosis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹ Ըստ ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության տվյալների:
According to the Ministry of Agriculture data.

Աղյուսակ 3.21.-ի շարունակություն
Table 3.21. continuation

	ՀՀ, ընդամենը RA, total	այդ թվում՝ ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի of which by marzes and Yerevan city										
		ք. Երևան Yerevan	Արագածոտն Aragatsotn	Արարատ Ararat	Արմավիր Armavir	Գեղարքունիք Gegharku nik	Լոռի Lori	Կոտայք Kotayk	Շիրակ Shirak	Սյունիք Syunik	Վայոց ձոր Vayots Dzor	Տավուշ Tavush
Ա, Օ և Ասիա դաբաղ A, O and Asia murrain	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Խոզեր Pigs												
սիբիրախտ anthrax	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
բրուցելյոզ brucellosis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
տուբերկուլյոզ tuberculosis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ժանտախտ plague	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ա, Օ և Ասիա դաբաղ A, O and Asia murrain	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Չիեր Horses												
սիբիրախտ anthrax	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
բրուցելյոզ brucellosis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
տուբերկուլյոզ tuberculosis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ա, Օ և Ասիա դաբաղ A, O and Asia murrain	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Աղյուսակ 3.22.
Table 3.22.

Կենդանական ծագման գյուղատնտեսական մթերքի արտադրություն,
ըստ մարզերի և Երևան քաղաքի
Livestock production by marzes and Yerevan city

	Իրացվել է անասուն և թռչուն սպանելի համար (կենդանի քաշով, հազ. տոննա ¹) Livestock and poultry were sold for slaughter (live weight thousand tons ¹)						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
						I եռ./qrtr	II եռ./qrtr
ՀՀ ընդամենը Total in RA	117.1	122.2	125.9	126.2	124.3	19.5	27.6
ք. Երևան Yerevan	0.6	1.0	0.7	0.5	0.5	0.1	0.2
Արագածոտն Aragatsotn	13.0	13.3	13.7	14.0	14.4	1.8	4.1
Արարատ Ararat	10.6	10.8	11.1	8.5	8.0	1.9	5.2
Արմավիր Armavir	11.1	11.7	11.9	9.7	10.0	1.5	1.9
Գեղարքունիք Gegharkunik	18.7	19.1	19.7	21.7	21.5	3.2	3.3
Լոռի Lori	11.9	12.6	12.5	14.8	14.6	2.4	3.3
Կոտայք Kotayk	12.3	14.0	15.6	13.1	12.1	1.6	1.9
Շիրակ Shirak	16.5	16.8	17.2	19.4	19.8	2.5	1.2
Սյունիք Syunik	9.2	9.4	9.7	11.6	11.1	1.8	2.2
Վայոց ձոր Vayots Dzor	4.2	4.3	4.4	5.3	4.7	1.0	1.7
Տավուշ Tavush	9.0	9.2	9.4	7.6	7.6	1.7	2.6
	Կաթ (հազ.տոննա) Milk (thousand tons)						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
						I եռ./qrtr	II եռ./qrtr
ՀՀ ընդամենը Total in RA	620.0	641.2	661.9	615.7	600.9	83.3	280.9
ք. Երևան Yerevan	3.5	3.5	3.6	2.1	2.3	0.1	0.2
Արագածոտն Aragatsotn	71.5	74.0	76.4	77.1	74.1	12.9	45.5
Արարատ Ararat	46.4	48.0	49.5	41.0	38.1	5.9	13.6
Արմավիր Armavir	40.2	41.5	42.8	39.8	36.1	4.9	9.9
Գեղարքունիք Gegharkunik	110.2	114.0	117.5	116.4	112.4	18.9	76.2
Լոռի Lori	73.0	75.4	77.8	77.8	77.1	7.6	20.3

¹ Ներառյալ ներքին սպառումը:
Including the internal consumption.

Աղյուսակ 3.22.-ի շարունակություն
Table 3.22. continuation

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
						I եռ./qrtr	II եռ./qrtr
Կոտայք Kotayk	63.8	66.0	68.1	54.6	51.3	5.4	18.4
Շիրակ Shirak	92.6	95.8	98.9	97.5	99.0	13.3	51.6
Սյունիք Syunik	52.5	54.4	56.4	59.7	55.8	6.5	13.8
Վայոց ձոր Vayots Dzor	23.4	24.3	25.0	17.3	19.9	2.8	12.3
Տավուշ Tavush	42.9	44.3	45.9	32.4	34.8	5.0	19.1
	Ձու (մլն.հատ) Eggs (million pieces)						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
						I եռ./qrtr	II եռ./qrtr
ՀՀ ընդամենը Total in RA	463.7	525.4	576.1	630.1	702.2	100.8	224.8
ք. Երևան Yerevan	28.0	31.9	34.0	32.0	33.5	6.4	7.9
Արագածոտն Aragatsotn	23.8	28.8	29.1	47.1	70.4	7.4	20.2
Արարատ Ararat	37.3	45.2	45.4	56.3	76.7	6.6	21.6
Արմավիր Armavir	34.9	84.9	84.0	92.4	126.3	24.5	44.0
Գեղարքունիք Gegharkunik	37.8	46.6	73.1	60.5	68.3	5.9	24.4
Լոռի Lori	25.7	29.4	30.4	34.4	39.7	4.6	22.6
Կոտայք Kotayk	198.1	161.0	165.7	181.4	156.4 ^o	30.5	33.0
Շիրակ Shirak	35.1	42.5	42.2	41.9	40.3	5.6	18.5
Սյունիք Syunik	13.5	16.4	20.9	24.8	28.2	2.9	10.7
Վայոց ձոր Vayots Dzor	10.6	15.8	13.9	15.0	17.6	1.4	4.3
Տավուշ Tavush	18.9	22.9	37.4	44.3	44.8	5.0	17.6

Աղյուսակ 3.23.
Table 3.23.

Պարենամթերքի ներմուծում
Import of food products

տոննա
tons

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
						I եռ./qtr	II եռ./qtr
Ցորեն Wheat	305513.1	421184.9	297735.5	374919.8	344660.4 ^o	107924.7	57932.4
Ալյուր Flour	584.9	750.8	20407.7	4157.7	782.4	760.4	10526.1
Բրինձ Rice	20307.1	29321.7	16074.3	11071.0	12546.1	2785.2	2733.0
Մակարոնեղեն Macaroni	2849.7	3981.6	3499.6	3287.1	3521.5	1081.7	1124.5
Շաքար Sugar	56771.2	87846.9	102263.0	64822.4	97752.7	1422.9	37617.3
Բուսական յուղ Vegetable oil	19311.1	22885.2	22643.7	22416.0	23223.9 ^o	6585.2	6385.6
Չու Eggs	439.6	111.0	98.5	15.4	259.1	304.0	647.5
Թռչնի միս Poultry	8001.8	26480.8	38284.7	28144.6	36434.2 ^o	6636.4	10463.0
Տավարի միս Beef	10106.9	6063.6	15366.9	10822.2	6078.1	2027.1	2315.6
Խոզի միս Pork	3200.1	2588.6	7542.5	5130.7	4608.8	943.7	1207.7
Կաթ (բոլոր տեսակները) Milk (all types)	3443.6	5224.4	3494.0	4167.7	3636.1 ^o	727.2	1274.3
Կարագ Butter	2644.8	1992.6	4581.3	1782.8	3058.5 ^o	1302.0	1388.2
Պանիր Cheese	694.7	877.3	760.0	569.1	725.8	219.5	252.3
Բանջարեղեն Vegetables	14479.5	19721.6	17267.9	14651.3	20959.4	6967.6	12660.9
<i>որից՝ կարտոֆիլ</i> <i>of which potatoes</i>	1705.0	6046.1	4280.5	857.3	1577.9	1674.3	6250.5
Միրգ (ներառյալ՝ ընկու- զապտուղներ) Fruit (including nuts)	22822.0	30353.9	27125.9	24641.1	32081.0	8819.8	7143.5
<i>որից՝ խաղող</i> <i>of which grapes</i>	1140.3	447.6	456.2	959.6	958.1	49.0	101.1
բոստանային մշակաբույսեր melons	584.5	460.1	554.0	142.1	449.1	3.2	423.0

Աղյուսակ 3.24.
Table 3.24.

Պարենամթերքի արտահանում
Export of food products

տոննա
tons

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
						I եռ./qrtr	II եռ./qrtr
Կոնյակ Cognac	14806.3	23993.2	27643.4	16985.1	20563.2 ⁹	5152.8	4264.6
Գինի Wine	632.8	1316.0	851.0	909.9	1639.3 ⁹	354.4	291.9
Հանքային ջուր Mineral water	10610.0	13679.4	14448.6	7561.6	12771.1	1370.8	5985.7
Միրգ (ներառյալ՝ ընկու- զապտուղներ) Fruit (including nuts)	10960.1	3515.8	12246.4	17081.0	9046.2	315.8	3806.4
<i>որից՝ խաղող</i> <i>of which grapes</i>	954.1	1706.5	2871.9	3743.8	6262.9	304.9	0.0
Պանիր Cheese	936.9	567.2	473.8	336.9	496.4	40.1	129.1
Չու Eggs	500.9	135.3	170.9	239.8	154.9	0.0	0.0

Աղյուսակ 3.25.
Table 3.25.

Մարդասիրական օգնություն
Humanitarian assistance

տոննա
tons

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
						I եռ./qrtr	II եռ./qrtr
Կենդանի կենդանիներ և կենդա- նական ծագման արտադրանք Live cattle and products of animal origin	6.2	5.3	4.9	5.9	1.6 ⁹	-	-
Բուսական ծագման արտադրանք Vegetable products	103.1	142.3	2090.1	49.2	5048.1 ⁹	975.7	36.0
Կենդանական և բուսական ծագման յուղեր ու ճարպեր Animal and vegetable oils	5.8	3.8	7.4	3.7	1003.7	4.0	7.5
Պատրաստի սննդի արտադրանք Production of ready food	182.0	145.8	1066.8	140.2	107.8 ⁹	36.7	31.5

Աղյուսակ 3.26.

Table 3.26.

հազ.տոննա

thousand tons

Հայաստանի Հանրապետության ազգային պարենային հաշվեկշիռ, 2008թ.

National food balance of the Republic of Armenia, 2008

	Պահուստ-ներ տարվա սկզբում Opening stocks	Արտադրություն Production	Ներմուծում ¹ Import ¹	Ամբողջական առաջարկ Total supply	Մննդի օգտագործում Food consumption	Անասնակեր Feed use	Գորուստներ Waste	Սերմացու Seed	Արտահանում ¹ Export ¹	Այլ օգտագործում Other uses	Պահուստներ տարվա վերջում Closing stock	Օգտագործում Total utilization	Ինքնաբավության աստիճան, % Self-sufficiency ratio, %	Սպառումը մեկ շնչի հաշվով Per capita consumption			
														կգ/տարի kg/year	գր/օր gr/day	կկալ/օր ² kcal/day ²	
Ցորեն Wheat	162.2	225.7	342.0	729.9	442.4	57.3	11.5	23.3	0.9	0.0	194.5	729.9	39.8	147.4	403.7	1292.0	
Կարտոֆիլ Potatoes	479.6	648.6	4.3	1132.5	165.0	210.2	84.2	137.2	3.6	0.0	532.3	1132.5	99.9	55.0	150.7	113.0	
Բանջարեղեն ^o Vegetables ^o	414.8	1007.5	22.9	1445.2	973.5	17.2	34.1	0.8	17.4	0.0	402.2	1445.2	99.5	324.3	912.1	286.8	
Միրգ (բացի խաղողից) Fruit (except grapes)	76.5	317.8	36.7	431.0	294.8	0.0	35.0	0.0	14.1	0.0	87.1	431.0	93.4	98.2	269.0	221.9	
Հատիկաբույսեր Leguminous crops	3.1	6.2	4.5	13.8	9.5	0.0	0.6	0.2	0.0	0.0	3.5	13.8	57.9	3.2	8.7	27.5	
Բուսական յուղ Vegetable oil	1.9	0.4	23.3	25.6	23.3	0.0	0.4	0.0	0.0	0.0	1.9	25.6	1.7	7.8	21.3	188.0	
Շաքար Sugar	13.1	3.8	108.4	125.3	86.4	0.0	1.9	0.0	1.2	0.0	35.8	125.3	3.4	28.8	78.9	304.4	
Չու Eggs	0.3	31.7	0.3	32.3	29.5	0.0	0.8	1.5	0.2	0.0	0.3	32.3	99.7	9.8	26.9	14.3	
Կաթ (բացի կարագից) Milk (except for butter)	72.2	661.9	20.5	754.6	583.2	66.2	3.1	0.0	4.0	0.0	98.1	754.6	97.6	194.3	532.2	212.9	
Տավարի միս Beef	0.3	49.3	19.5	69.1	67.1	0.0	0.8	0.0	0.9	0.0	0.3	69.1	72.6	22.4	61.2	110.2	
Խոզի միս Pork	0.1	7.5	16.5	24.1	23.7	0.0	0.2	0.0	0.1	0.0	0.1	24.1	31.4	7.9	21.6	45.4	
Ոչխարի և այծի միս Mutton and goat meat	0.0	7.4	0.0	7.4	7.3	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	7.4	100.0	2.4	6.7	10.7	
Հավի միս Poultry	0.2	6.7	41.1	48.0	47.6	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.2	48.0	14.0	15.9	43.4	46.5	
Խաղող Grapes	7.9	185.8	1.8	195.5	11.2	0.0	8.8	0.0	2.9	161.8	10.8	195.5	100.6	3.7	10.2	6.8	
ԸՆԴԱՄԵՆԸ TOTAL																	2880.4^o

61

¹ Առանց <<ՀՀ մարսային օրենսգրքով>> թույլատրելի չափաքանակների հաշվառման:

The allowable amount by the "RA Customs Code" is not recorded

² Այստեղ և հետագայում ՀՀ ազգային պարենային հաշվեկշիռներում մեկ շնչի հաշվով սպառված սննդամթերքի օրական կկալ-ի փոփոխությունը պայմանավորված է <<բանջարեղեն>> ապրանքախմբում ներառված <<պղպեղ>> ապրանքատեսակի կկալ-ի փոփոխությամբ, որի հաշվարկման համար հիմք է ընդունվել <<ՀՀ սննդամթերքի քիմիական բաղադրության տվյալների շտեմարանը>>, ՀՀ ԳԼ, ՄԱԿ-ի ՊԳԿ և ՀՀ ԱՎԾ, 2010թ.: Այդ նորմատիվային հիմքով վերահաշվարկվել և ճշգրտվել են նախորդ տարիների հաշվեկշիռները:

Here and hereinafter the change of food daily kcal per capita consumption in RA national food balance is stipulated by the change of kcal of pepper included in "vegetables", which is calculated based on "Food Composition table for Armenia", RA Ministry of Agriculture, UNFAO and NSS RA, 2010. The balances of the previous years were recalculated and verified by this normative basis.

Հայաստանի Հանրապետության ազգային պարենային հաշվեկշիռ, 2009թ.

National food balance of the Republic of Armenia, 2009

	Պահուստներ տարվա սկզբում Opening stocks	Արտադրություն Production	Ներմուծում ¹ Import ¹	Ամբողջական արագարկ Total supply	Սննդի օգտագործում Food consumption	Անասնակեր Feed use	Կորուստներ Waste	Սերմացու Seed	Արտահանում ¹ Export ¹	Այլ օգտագործում Other uses	Պահուստներ տարվա վերջում Closing stock	Օգտագործում Total utilization	Ինքնաբավության աստիճան, % Self-sufficiency ratio, %	Սպառումը մեկ շնչի հաշվով Per capita consumption			
														կգ/տարի kg/year	գր/օր gr/day	կկալ/օր kcal/day	
Ցորեն Wheat	194.5	198.1	394.0	786.6	425.5	56.4 ^o	12.5	23.0	0.6	0.0	268.6 ^o	786.6	33.5	141.7	388.3	1242.6	
Կարտոֆիլ Potatoes	532.3	593.6	0.9	1126.8	169.6	257.2	91.0	128.0	5.9	0.0	475.1	1126.8	100.8	56.5	154.8	116.1	
Բանջարեղեն ^o Vegetables ^o	402.2	1035.9	20.1	1458.2	972.4	17.4	34.4	0.8	7.8	0.0	425.4	1458.2	98.8	323.9	887.4	294.7	
Միրգ (բացի խաղողից) Fruit (except grapes)	87.1	332.2	29.8	449.1	322.7	0.0	37.0	0.0	17.3	0.0	72.1	449.1	96.4	107.5	294.5	216.3	
Հատիկաբույսեր մշակաբույսեր Leguminous crops	3.5	5.8	4.1	13.4	9.3	0.0	0.6	0.2	0.0	0.0	3.3	13.4	58.6	3.1	8.5	26.9	
Բուսական յուղ Vegetable oil	1.9	1.0	22.9	25.8	23.5	0.0	0.4	0.0	0.0	0.0	1.9	25.8	4.2	7.8	21.4	189.6	
Շաքար Sugar	35.8	0.9	69.4	106.1	88.0	0.0	1.6	0.0	1.0	0.0	15.5	106.1	1.3	29.3	80.3	310.0	
Չու Eggs	0.3	34.7	0.2	35.2	32.2	0.0	0.9	1.6	0.2	0.0	0.3	35.2	100.0	10.7	29.4	15.6	
Կաթ (բացի կարագից) Milk (except for butter)	98.1	615.7	21.6	735.4	533.3	61.6	3.1	0.0	2.8	0.0	134.6	735.4	97.0	177.6	486.7	194.7	
Տավարի միս Beef	0.3	49.6	14.1	64.0	62.4	0.0	0.8	0.0	0.4	0.0	0.4	64.0	78.4	20.8	56.9	102.5	
Խոզի միս ^o Pork ^o	0.1	7.2	13.6	20.9	20.6	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.1	20.9	34.8	6.9	18.8	39.5	
Ոչխարի և այծի միս ^o Mutton and goat meat ^o	0.0	8.9	0.0	8.9	8.6	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.1	8.9	100.0	2.9	7.8	12.6	
Հավի միս ^o Poultry ^o	0.2	5.0	30.2	35.4	35.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.2	35.4	14.2	11.7	31.9	34.2	
Խաղող Grapes	10.8	208.7	3.8	223.3	11.9	0.0	10.1	0.0	3.7	185.3	12.3	223.3	100.0	4.0	10.9	7.3	
ԸՆԴԱՄԵՆԸ TOTAL																	2802.6^o

¹ Առանց <<ՀՀ մաքսային օրենսգրքով>> թույլատրելի չափաքանակների հաշվառման:

The allowable amount by the "RA Customs Code" is not recorded

Աղյուսակ 3.28.

Table 3.28.

հազ.տոննա

thousand tons

Հայաստանի Հանրապետության ազգային պարենային հաշվեկշիռ, 2010թ.

National food balance of the Republic of Armenia, 2010

	Պահուստներ տարվա սկզբում Opening stocks	Արտադրություն Production	Ներմուծում ¹ Import ¹	Ամբողջական արագարկ Total supply	Սննդի օգտագործում Food consumption	Անասնակեր Feed use	Կորուստներ Waste	Սերմացու Seed	Արտահանում ¹ Export ¹	Այլ օգտագործում Other uses	Պահուստներ տարվա վերջում Closing stock	Օգտագործում Total utilization	Ինքնաբավության աստիճան, % Self-sufficiency ratio, %	Սպառումը մեկ շնչի հաշվով Per capita consumption			
														կգ/տարի kg/year	գր/օր gr/day	կկալ/օր kcal/day	
Ցորեն Wheat	268.6	183.5	361.7	813.8	410.3	61.1	12.9	21.9	0.9	0.0	306.7	813.8	33.7	136.7	374.5	1198.3	
Կարտոֆիլ Potatoes	475.1	482.0	1.6	958.7	142.6	234.5	79.5	113.4	4.4	0.0	384.3	958.7	100.6	47.5	130.1	97.6	
Բանջարեղեն Vegetables	425.4	838.4	23.1	1286.9	885.2	14.9	29.9	0.8	7.8	0.0	348.3	1286.9	98.2	294.9	807.9	197.7	
Միրգ (բացի խաղողից) Fruit (except grapes)	72.1	128.5	38.2	238.8	175.5	0.0	18.4	0.0	7.6	0.0	37.3	238.8	80.8	58.5	160.2	81.8	
Հատիկաբույսեր մշակաբույսեր Leguminous crops	3.3	4.5	6.3	14.1	10.4	0.0	0.2	0.6	0.0	0.0	2.9	14.1	41.7	3.5	9.5	30.0	
Բուսական յուղ Vegetable oil	1.9	1.0	23.6	26.5	24.1	0.0	0.4	0.0	0.0	0.0	2.0	26.5	4.1	8.0	22.0	194.4	
Շաքար Sugar	15.5	32.5	103.0	151.0	101.1	0.0	2.3	0.0	3.2	0.0	44.4	151.0	24.6	33.7	92.3	356.2	
Չու Eggs	0.3	38.6	0.5	39.4	36.0	0.0	1.0	1.8	0.2	0.0	0.4	39.4	99.2	12.0	32.9	17.4	
Կաթ (բացի կարագից) Milk (except for butter)	134.6	600.9	21.4	756.9	620.0	60.1	3.1	0.0	4.1	0.0	69.6	756.9	97.2	206.5	565.8	226.3	
Տավարի միս Beef	0.4	48.0	8.9	57.3	55.9	0.0	0.8	0.0	0.3	0.0	0.3	57.3	84.8	18.6	51.0	91.8	
Խոզի միս Pork	0.1	7.9	12.0	20.0	19.6	0.0	0.2	0.0	0.1	0.0	0.1	20.0	39.9	6.5	17.9	37.6	
Ոչխարի և այծի միս Mutton and goat meat	0.1	8.2	0.0	8.3	8.1	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	8.3	100.0	2.8	7.4	11.8	
Հավի միս Poultry	0.2	5.4	38.6	44.2	43.9	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.2	44.2	12.3	14.6	40.1	44.1	
Խաղող Grapes	12.3	222.9	3.8	239.0	17.1	0.0	10.8	0.0	6.3	199.2	5.6	239.0	101.1	5.7	15.6	10.5	
ԸՆԴԱՄԵՆԸ TOTAL																	2595.5

¹ Առանց <<ՀՀ մաքսային օրենսգրքով>> թույլատրելի չափաքանակների հաշվառման:

The allowable amount by the "RA Customs Code" is not recorded

Պարենային հաշվեկշիռների մեթոդաբանություն

Պատմականորեն պարենային հաշվեկշիռների նպատակը եղել և մնում է դիտարկվող պետությունում պարենի մատակարարումների, այն է՝ պարենի առկայության վերաբերյալ համապարփակ տեղեկատվության ներկայացումը: Պարենային հաշվեկշիռներ կազմելու անհրաժեշտությունն ակներև դարձավ Երկրորդ աշխարհամարտից հետո: Դա պայմանավորված էր պարենի արտադրության և մատակարարման ընդհատումներով: Պարենային ապահովության դերը համապատասխանորեն կարևորվում է նաև տնտեսական աճի տեսանկյունից: Պարենային հաշվեկշիռներն անհրաժեշտ են որոշակի ժամանակահատվածում երկրի պարենային ապահովության ամբողջական նկարագրության և պարենի անբավարար մատակարարման հետ կապված ռիսկերի գնահատման համար:

Պարենային հաշվեկշռի հատվածները

Ամբողջական առաջարկ

Առաջարկը ներառում է արտադրության, ներմուծման և ժամանակաշրջանի սկզբի համար առկա պաշարների ցուցանիշները: Հաշվետու ժամանակաշրջանի սկզբում և վերջում պաշարների վերաբերյալ ամբողջական տեղեկատվության ստացման առումով առկա են որոշակի տեխնիկական բարդություններ, այդ իսկ պատճառով պարենային հաշվեկշռում սովորաբար կիրառվում են այդ ցուցանիշի գնահատման որոշակի մոտեցումներ: Արտադրությունը սույն հատվածի կարևորագույն ցուցանիշն է, որը ներմուծման տվյալների հետ մեկտեղ հանդիսանում է ՀՀ ԱՎԾ պաշտոնական տվյալը:

Պարենամթերքի օգտագործման ուղղություններ

Սույն հատվածը ներառում է հետևյալ հիմնական ցուցանիշները՝ սննդամթերքի օգտագործում, անասնակեր, վերարտադրում (սերմացու, ինկուբացիա և այլն), արտահանում, կորուստներ և օգտագործման այլ ուղղություններ, պաշարներ հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում:

Վերջնական սպառման ցուցանիշը հանդիսանում է պարենային հաշվեկշռի առանցքային ցուցանիշներից մեկը, որը բնութագրում է տվյալ ապրանքատեսակի ներքին սպառման մակարդակը և հաշվարկվում է որպես ամբողջական առաջարկի և պարենամթերքի օգտագործման մյուս բոլոր ուղղությունների տարբերություն: Այն հանդես է գալիս որպես հաշվեկշռող ցուցանիշ:

Այլ տեսակի սննդամթերքի արտադրությանն ուղղվող որոշակի պարենամթերքի քանակը հաշվեկշռում հանդես է գալիս որպես մուտքային ցուցանիշ:

Սերմացու օգտագործվող ապրանքատեսակի քանակը հաշվարկվում է ցանքատարածու-թյունների և ցանքի միջին ցուցանիշների հիման վրա:

Կորուստների ցուցանիշը հաշվարկվում է Պարենի և գյուղատնտեսության կազմակերպության (FAO) առաջարկած գործակիցներով, որոնք որոշակի երկրի պայմաններից ելնելով կարող են ճշգրտվել:

Սույն հաշվեկշիռներում ներկայացված է նաև ինքնաբավության աստիճանի ցուցանիշը, որը հաշվարկվում է Արտադրություն/(Արտադրություն+Ներմուծում-Արտահանում), արտահայտված տոկոսներով, բանաձևով:

Պարենային հաշվեկշիռների մեթոդաբանություն

Պարենային հաշվեկշռում ընդգրկվող ապրանքատեսակների կազմը (ցանկը) պայմանավորված է տվյալ երկրում առավել լայն սպառում ունեցող ապրանքատեսակներով: Ըստ այդմ յուրաքանչյուր տարի պարենային հաշվեկշիռ է կազմվում հետևյալ 14 ապրանքատեսակների համար՝ ցորեն, կարտոֆիլ, բանջարեղեն, միրգ (բացի խաղողից), հատիկաբնույթի մշակաբույսեր, բուսական յուղ, շաքար, ձու, կաթ (բացի կարագից), տավարի, խոզի, ոչխարի և այծի, հավի միս, խաղող: Որոշ ապրանքատեսակների գծով պարենային հաշվեկշիռների հաշվարկման ժամանակ օգտագործվում են այլ ապրանքներից տվյալ ապրանքի վերածման համապատասխան գործակիցներ, մասնավորապես.

Ցորենը ներառում է ցորենի, ինչպես նաև այլուրի, մակարոնեղենի, էթիլային սպիրտի և այլ հացամթերքի տվյալները պայմանականորեն վերածած ցորենի:

Բանջարեղենը ներառում է թարմ, չորացված և պահածոյացված բանջարեղենի (կաղամբ բոլոր տեսակի, վարունգ, լոլիկ, սեղանի ճակնդեղ, գլուխ սոխ, սխտոր և այլն) տվյալները:

Միրգը ներառում է թարմ, չորացրած և պահածոյացված մրգի (հնդավորներ, կորիզավորներ, մերձարևադարձային, արևադարձային և այլն) տվյալները:

Ձուն ներառում է կճեպով ձվի, ինչպես նաև ձվի փոշու տվյալները պայմանականորեն վերածած ձվի:

Կաթը ներառում է թարմ կաթի, ինչպես նաև կաթի փոշու, մածունի, թթվասերի, կաթնաշոռի, պանրի և այլ կաթնամթերքի տվյալները պայմանականորեն վերածած թարմ կաթի:

Միսը ներառում է սպանդային քաշով մսի, ինչպես նաև երշիկեղենի, պահածոյացված մսի և այլ մսամթերքի տվյալները պայմանականորեն վերածած սպանդային քաշով մսի,

Խաղողը ներառում է խաղողի, ինչպես նաև չամիչի տվյալները պայմանականորեն վերածած խաղողի:

Ինչ վերաբերում է *հատիկաբնույթի մշակաբույսերի* և *բուսական յուղի* պարենային հաշվեկշիռներին, ապա դրանք ներառում են, համապատասխանաբար՝ լոբու, ոսպի և այլ լոբազգիների, ինչպես նաև սոյայի, գետնընկույզի, ձիթապտղի, արմավենու, արևածաղկի և այլ ձեթերի վերաբերյալ տվյալները:

Methodology of food balances

The main goal of the food balance was and still is presentation of comprehensive information on the supply of food or, on the availability of food in the country under observation. The necessity of a food balance became evident after the Second World War. This was preconditioned by interruptions in the production and supply of food. The role of food security is important also from the angle of economic growth. Food balances are necessary for the complete description of the food security in a country for a certain period of time and for the assessment of risks connected with inadequate food supply.

Components of the Food Balance

Total supply

The supply includes indicators on production, import and resources available at the beginning of the period. Some technical difficulties arise in receiving complete information on the resources available at the beginning and at the end of the reporting period, therefore certain approaches are usually applied in the food balance for the assessment of these indicators. Production is the most important indicator of this component, and together with the information on import, is considered as official datum of RA NSS.

Directions of food utilization

This component includes the following main indicators: consumption as food, feed, reproduction (true seeds, incubation etc.), export, wastes and other uses, stocks at the end of the reporting period.

Final consumption is one of the key indicators of food balance, which shows the level of internal use of the given foodstuff and is calculated as the difference between the general supply and all directions of food consumption. This is a balancing indicator.

Quantity of food directed to production of other types of food in the balance is an exogenous indicator.

Quantity of a type of goods used as seed is calculated based on the average indicators of sowing area and sowings.

Indicator of losses is calculated through the coefficients recommended by FAO, which may be adjusted according to the conditions of the given country.

These balances also include an indicator of self-sufficiency ratio, which is calculated by the following formula: $\text{Production} / (\text{Production} + \text{Import} - \text{Export})$ presented in percents.

The list of goods included in the food balance is preconditioned by the goods with the highest level of consumption in the given country. According to this, every year the food balance is calculated for the following 14 commodities: wheat, potato, vegetable, fruit (except grape), leguminous crops, vegetable oil, sugar, egg, milk (except butter), beef, pork, mutton and goat meat, poultry, grape. For calculation of food balance for some goods the corresponding coefficients for conversion from other goods to the given good are used, particularly:

Wheat includes data on wheat, flour, macaroni, ethyl alcohol and bread and other bakery goods, which are conditionally transformed into wheat.

Vegetables includes data on fresh, dry and canned vegetables (cabbage of all types, cucumber, tomatoes, beet, bulb onion, garlic etc.).

Fruit includes data on fresh, dry and canned fruit (drupaceous, stone-fruit, subtropical, tropical etc.).

Leguminous crops includes data on beans, lentils and other beans.

Vegetable oil includes data on soy, peanut, olives, palm, sunflower seed and other oil.

Eggs includes data on eggs in shells as well as egg powder conditionally transformed into eggs.

Milk includes data on fresh milk, milk powder, matsun, sour cream, cottage cheese, cheese and other milk products conditionally transformed into fresh milk.

Beef, Pork, Mutton and goat meat, Poultry include data on slaughter weight, as well as sausages, canned meat and other meat products conditionally transformed into meat in slaughter weight.

Grape includes data on grapes, as well as raisins conditionally transformed into grapes.

As regards the food balances for *leguminous crops* and *vegetable oil*, they include data on beans, lentils, other beans and soy, peanut, olives, palm, sunflower seed, other oil, correspondingly.

2011թ. II եռամսյակում նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ կենդանական ծագման գյուղատնտեսական մթերքի արտադրության ծավալները, բացառությամբ ձվի, աճել են (Աղյուսակ 3.22): Այսպես, 2011թ II եռամսյակում իրացվել է 27.6 հազ. տոննա կենդանի քաշով միս, ինչը 30.2%-ով ավել է 2010թ. համապատասխան ժամանակաշրջանի ցուցանիշից, կաթի արտադրության ծավալն աճել է 19.8%-ով և կազմել 280.9 հազ. տոննա: Ինչ վերաբերում է ձվի արտադրության ծավալին, ապա այն նվազել է 2.1%-ով և կազմել 224.8 մլն. հատ:

Ըստ բեռնամաքսային հայտարարագրերի և քաղաքացիների կողմից կազմակերպված առևտրի տվյալների 2011թ. II եռամսյակում հանրապետություն ներմուծված ապրանքների 19.4%-ը բաժին է ընկել պարենամթերքին (2010թ. II եռամսյակում՝ 17.3%), իսկ արտահանման ծավալներում՝ 13.8% (2010թ. II եռամսյակում՝ 11.4%) (Աղյուսակ 1.1.): Հաշվետու ժամանակաշրջանում պարենամթերքի արտաքին առևտրաշրջանառության ծավալն ընթացիկ գներով նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ ավելացել է 31.9%-ով և կազմել 245.7 մլն. ԱՄՆ դոլար, այդ թվում՝ պարենամթերքի ներմուծումը՝ 198.6 մլն. ԱՄՆ դոլար (ՄԻՖ գներով) և արտահանումը՝ 47.1 մլն. ԱՄՆ դոլար (ՖՕԲ գներով):

2011թ. II եռամսյակում նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակաշրջանի համեմատ հիմնական պարենային ապրանքատեսակներից ցորենի ներմուծման ծավալը նվազել է 36.2%-ով և կազմել 57.9 հազ տոննա, բուսական յուղինը՝ 5.7%-ով և կազմել 6.4 հազ. տոննա, թռչնի մսինը՝ 1.5%-ով և կազմել 10.5 հազ. տոննա: Փոխարենն ավելացել են ձվի (190.4 անգամ), այուրի (116.6 անգամ), կարագի (9.9 անգամ), բանջարեղենի (2.2 անգամ), շաքարի (76.4%-ով), պանրի (53.8%-ով), կաթի (44.2%-ով), մակարոնեղենի (41.5%-ով), մրգի (37.2%-ով), տավարի մսի (29.3%-ով), բրնձի (13.1%-ով), խոզի մսի (6.1%-ով) ներմուծման ծավալները (Աղյուսակ 3.23.):

Պարենամթերքի արտահանման ծավալներում գերակշռել են հանքային ջրերի ծավալները: Այսպես, 2011թ. II եռամսյակում արտահանվել է 6.8 հազ. տոննա հանքային ջուր, ինչը 54.4%-ով գերազանցում է 2010թ.-ի համապատասխան ժամանակաշրջանի ցուցանիշը: Պարենամթերքի արտահանման ծավալներում ավելացել են նաև մրգի (3.1 անգամ), պանրի (17.7%-ով), կոնյակի (17.2%-ով) արտահանման ծավալները: Փոխարենը նվազել է գինու (19.6%-ով) արտահանման ծավալը (Աղյուսակ 3.24.):

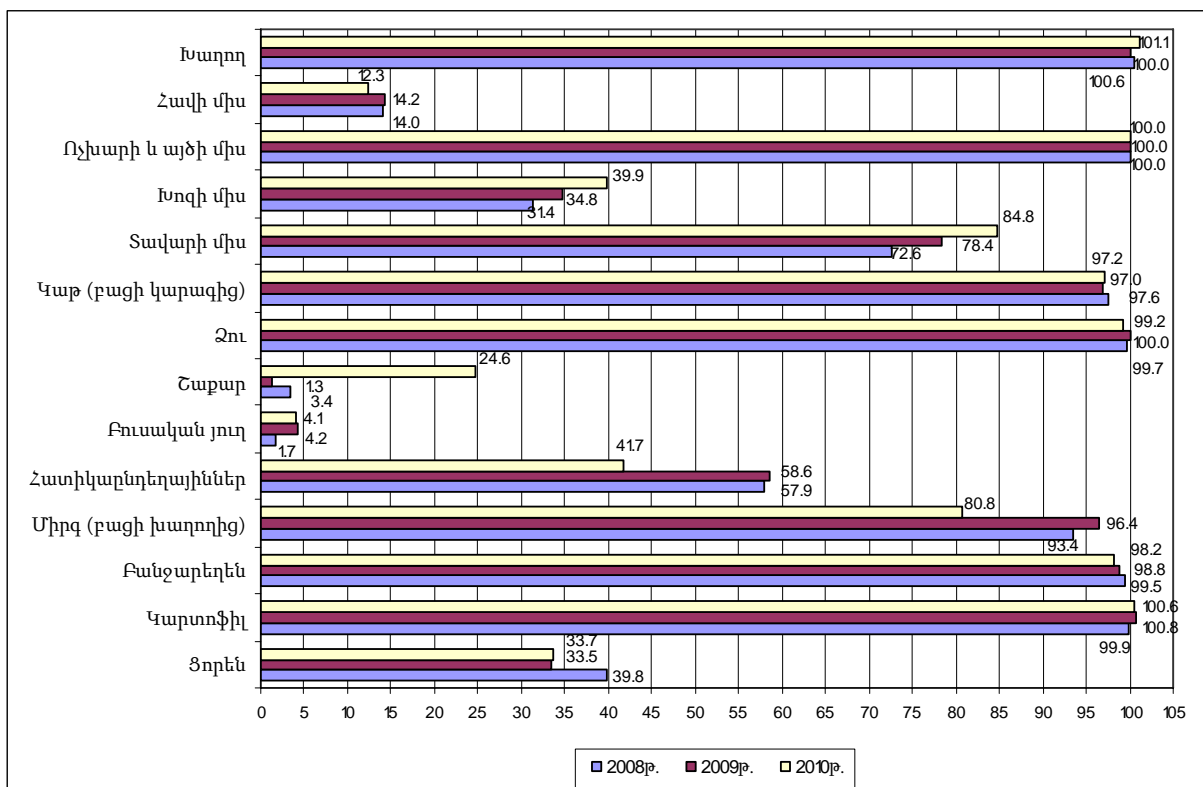
Ըստ ազգային պարենային հաշվեկշռի, միջինը մեկ շնչի հաշվով 14 ապրանքախմբի պարենի օրական էներգետիկ առաջարկը 2010թ. կազմել է 2595.5 կկալ՝ 2009թ. 2802.6-ի դիմաց (Աղյուսակներ 3.27 և 3.28.): Հետևաբար, ընդհանուր առմամբ հանրապետությունում պարենային առաջարկի (պարենի առկայության) աճի պայմաններում առավել կարևորվում է պարենի մատչելիության հիմնահարցը, այդ թվում՝ պարենի անհավասարաչափ բաշխումը:

Դա են վկայում նաև տնային տնտեսությունների հետազոտության արդյունքները: Այսպես, 2010թ. մեկ շնչի հաշվով սպառվել է 2061 կկալ, իսկ ամենացածր և ամենաբարձր կալորիականությամբ սպառում ունեցող քվանտիլներում համապատասխանաբար 1396 և 3247 կկալ (Աղյուսակ 6.1.):

Երկրում պարենային ապահովության իրավիճակի գնահատման ընթացքում կարևորվում է նաև բնակչության կողմից սպառվող սննդի կառուցվածքում առավել մեծ մասնաբաժին ունեցող ապրանքների ինքնաբավությունը: Որքան բարձր է *ինքնաբավության աստիճանն*, այնքան ավելի ինքնաբավ է երկիրը և պահանջարկը բավարարվում է սեփական միջոցների հաշվին:

Այսպես, 2010թ. ցորենի ինքնաբավության աստիճանը նախորդ տարվա համեմատ աճել է 0.2 տոկոսային կետով և կազմել 33.7%, ինչը պայմանավորված է ցորենի ներմուծման ծավալի նվազմամբ: Աճել է նաև շաքար, տավարի միս, խոզի միս, խաղող և կաթ ապրանքախմբերի ինքնաբավության աստիճանները (համապատասխանաբար՝ 23.3, 6.4, 5.1, 1.1 և 0.2 տոկոսային կետերով): Փոխարենը նվազել են հատիկաընդեղային մշակաբույսեր, միրգ, հավի միս, ձու, բանջարեղեն, կարտոֆիլ և բուսական յուղ ապրանքախմբերի ինքնաբավության աստիճանները (համապատասխանաբար՝ 16.9, 15.6, 1.9, 0.8, 0.6, 0.2 և 0.1 տոկոսային կետերով): Հարկ է նաև նշել, որ ձու, բանջարեղեն և կաթ ապրանքախմբերի ինքնաբավության աստիճանը բավականին բարձր է և կազմել է, համապատասխանաբար՝ 99.2%, 98.2% և 97.2%: Ոչխարի և այծի միս պարենային ապրանքախմբի ինքնաբավության աստիճանը կազմել է 100%, կարտոֆիլինը՝ 100.6%, խաղողինը՝ 101.1% (Աղյուսակ 3.28.):

Գծապատկեր 7. 2008-2010թթ. պարենային ապրանքների ինքնաբավության աստիճանների դինամիկան

In the II quarter of 2011, compared to the same period of the previous year, the volume of production of agricultural products of animal origin with the exception of eggs increased (Table 3.22.). So, in the II quarter of 2011 27.6 thousand tons of meat in live weight was sold, which exceeds the same indicator of the corresponding period of 2010 by 30.2%, the volume of milk production increased by 19.8% and made up 280.9 thousand tons. Instead the volume of egg production decreased by 2.1% and made up 224.8 million pieces.

By the customs declarations and the citizens' (shuttle) trade data, 19.4% of goods imported to the republic in the II quarter of 2011 comprised food products (in the II quarter of 2010 – 17.3%) and that in export volume comprised 13.8% (in the II quarter of 2010 – 11.4%) (Table 1.1.). In the reporting period the volume of foreign trade turnover of food products at current prices increased by 31.9%, compared to the same period of the previous year, and made up 245.7 million US dollars, including import of food product – 198.6 million US dollars (in CIF prices) and export – 47.1 million US dollars (in FOB prices).

In the II quarter of 2011 compared to the same period of the previous year among the main food products the import of wheat decreased by 36.2% and made up 57.9 thousand tons, vegetable oil – by 5.7% and made up 6.4 thousand tons, poultry – by 1.5% and made up 10.5 thousand tons. Instead of that, the import volume of egg increased 190.4 times, flour 116.6 times, butter 9.9 times, vegetable 2.2 times, sugar – by 76.4%, cheese – by 53.8%, milk – by 44.2%, macaroni – by 41.5%, fruit – by 37.2%, beef – by 29.3%, rice – by 13.1%, pork – by 6.1% (Table 3.23.).

The volume of mineral water prevailing in the volume food export. So, in II quarter of 2011 6.8 thousand tons of mineral water was exported, which exceeds the indicator for the same period of 2010 by 54.4%. The volume of export of fruit increased 3.1 times, cheese – by 17.7%, cognac – by 17.2%. Instead of that, the export volume of wine decreased by 19.6% (Table 3.24.).

According to the national food balance, in 2010 the per capita energy intake of 14 groups of food products made up 2595.5 kilocalories, compared to 2802.6 kilocalories of 2009 (Tables 3.27. and 3.28.). Therefore, in general, food affordability, including unequal food distribution become more important under the condition of the growth of food supply (food availability) in the Republic.

It proved also by the household survey results. Thus, in 2010 2061 kilocalories per capita were consumed, and 1396 and 3247 kcal correspondingly - in the lowest and highest quintiles by calorie consumption (Table 6.1).

While assessing the country's food security, greater attention is paid to the self-sufficiency ratio of goods with high proportion in the structure of food consumed by the population. The higher is the self-sufficiency ratio the higher will be the sustainability of the country, and the country could cover demand by own resources.

Thus, in 2010 the self-sufficiency ratio of wheat increased by 0.2 percentage point compared to the previous year and made up 33.7%, which is stipulated by the decreasing of wheat import volume. The self-sufficiency ratios of sugar, beef, pork, grape and milk, also increased (by 23.3, 6.4, 5.1, 1.1 and 0.2 percentage point correspondingly). Instead the self-sufficiency ratios of legume crops, fruit, poultry, eggs, vegetable, potatoes and vegetable oil decreased (by 16.9, 15.6, 1.9, 0.8, 0.6, 0.2 and 0.1 percentage point correspondingly). It must be pointed, that eggs, vegetable and milk was rather high and made up 99.2%, 98.2% and 97.2% correspondingly. The self-sufficiency ratio of mutton and goat meat made up 100%, potatoes – made up 100.6% and grape – made up 101.1% (Table 3.28.).

Chart 7. Dynamics of self sufficiency ratio of food products in 2008-2010

